

formes poc esteses, com *turcà* roerg., o *turtà*, o *truslà*, *trunchià* etc.

També, en l'ALF, i alguna altra de molt local, en diversos articles, en particular el mapa parcial *heurter* (de la tête, les vaches) on *trüká* ocupa una zona contínua englobant dos terços (S.) de l'Erau, tot l'Aveyron, quasi sencers els depts. Tarn, T.-et-Gar., Lot i Cantal, més cosa de la meitat de Lozère, H.-Loire, Corrèze i Lot-et-Gar. i un punt a l'extrem E. de la Gironda; d'altra banda, com a resposta de «frapper», al Mas d'Azil, Castilhon de Coserans i dos punts del Baix Comenge; i amb el matís de «frapper un coup» a Atsat (alt Aude) i a la punta E. del Gers; cf. algunes altres dades de l'ALF, en el mapa «il tonne» (*trüká*) i de derivats (*trüke* en els m. *coup*, *piere*, *morceau*, *clochette*; *trükadéy* a *battoir*, *trükasádo* a *averse*; i els cpts. *trükokajulé*, *trükébaret*, *trükamałók*).

En domini gascò el mot continua fins al Bearn. Des del Comenge, enllacem amb la Vall d'Aran, on *trüká* és ple de vida com a verb i en els derivats, d'un cap a l'altre de la vall (1925-34): a part de l'aplicació ampla 'pegar, picar' i també *trüká-se* 'barallar-se', que són de pertot, *trüká* en concurrència amb *pautasezá*, com a traducció del fr. *piaffer*, preferit aquell a la part alta, aquest al centre i a baix; on tinc nota de *trüká* amb paelles per esporuguir les abelles; i jugar a *trüká madéira*; en fi ho diuen també de picar la bugada amb el picador (VKR II, 83). També ho deu ser a Luixon (on almenys consta el substantiu *trük*); Rohlf's (Le Gc., § 372) va anotar *trüká* «klopfen» a la Baredja i a l'alta vall d'Aspa, i crec que deu ser usual en tot el dept. de H.-Pyr. En tot cas ho és ja des d'antic, i amb molts derivats en el Bearn, on Lespy-R. en registra molts, i el verb *trucá* «frapper» ja en els Psalms de Salete (publ. a. 1583), i en les poesies, en el que diríem bearnès clàssic, de Navarra i de Lamayouette. Afegim-hi encara, del TdF, derivats occitans localitzables: *trucado* i *trucalhadó* gc. i llgd.; *trucamen* ib., usat per l'agenès Jansemín («*trucomens de màs*»); «u bòu *trucaire*», en el llgd. L. Piat.²

En la llengua medieval, trobem *trucar* «frapper» en gascò de l'Armanhac (*Comptes Consulaires de Riscle*, 2.ª meitat S. xv, SO. del Gers), parlant de la forja d'una creu, hom «balharà la farga e martetz per fargar la dita crotz, item lo carbon qui ferà mestir, e la garda per lo ajudar a *trucar*». I aplicat al cop de la tempesta o del llamp, en el *Breviari d'Amor* de Matfré Ermenegaut de Beziers (c. 1300): «e empenh-se naturalmens / en l'aire, per contrast de vens, / e de las nieus, e(n)-semps *trucans*, / aquela vapor aflamans».

És insegur que es trobi en textos trobadorescs: car és incerta la forma en dos passatges de *Flamenca*, fora de rima: on els mss. i filòlegs vacillen entre *trucar*, *turcar* i *turtar*, si bé almenys és segur el sentit bèl·lic de 'batre, ferir, colpir' (al capdavant, com hem vist, variants totes on *trucar* entra en joc); no és segura la identificació del mot en un passatge atribuït a Guiraut de Bornelh, on els manuscrits discrepen i «lo sons me *trucha*» ha estat entès com 'la son em domina, m'aclapara' (PSW VIII, 508-9). Llavors hi ha també

algun ex. de *truc*; si bé només en un cas sembla força clar el sentit de 'xoc' o 'atac' (i per tant el lligam segur amb el nostre mot), en un passatge atribuït a Bertran de Born (o a un obscur Lantelmet): «anc als enemics no fes *truc* / que no-i laissès sos companhós / e ls cavals e las garnisós» (per als altres veg. infra), i un *sens trui* que hi relacionaria Appel és potser corrupte, però en tot cas dubtós i de sentit diferent: PSW VIII, 507.

Més enllà dels Alps, tenim el mot en alguns parlars del NO. de l'italià, arribant fins al lombard alpí: de Bergamo, Milà i Como, *trucá* «calcare e assodare selciate col pilone» (Monti, *AIS*, 1084) i *truc* 'maça, picó'; però sobretot piem. *trüké* «urtare leggermente qualche persona, in passando o altrimenti» (també *an-truké*), *truké kon ún* «urtare, cozzare, fig. contraddire» (i «*trucada* urto, urtata») (Sant'Albino). I Diez cita el romanx «*truchia*: stampfen, stossen» (segons Conradi o Carisch).

En fi es presenta amb el mateix sentit en paratges ben allunyats, però en forma sens dubte inseparable: en albanès *trokis*, *trokit*, 'jo pico' («klopf»), que Gustav Meyer (*Alban. Grammatik*, p. 102) ja identifica com a mot no pertanyent al proto-albanès o il·líric; si bé l'eminent balcanòleg (no prou erudit en romanística) el pren per una anòmala alteració de l'it. *toccare*, però hi pot venir d'alguna zona del llatí vulgar o d'una paraïlla creació elemental.

No sols per la documentació, sinó per raons de versemblança morfològica i lexical, és ben poc versemblant que *trucar* sigui derivat de *truc*, que en canvi seria tan fàcilment postverbal de *trucar*, com ho és *pic* de *picar*, *aürt d'aürtar*, *toc* de *tocar*, *tust* i *tusta* de *tustar*, *bull* de *bullir*; fr. *frappe* de *frapper* etc.

Quant a l'etimologia, ja Diez suggerí (*Wb.*, 332) una proveniència germànica per als representants del mot en els Alps i en occità modern; ell ignorava la presència del mot en català i en occità antic, cosa explicable en el seu temps; però la ignorància s'agreuja en Meyer-Lübke, que en el *REW* no sols es desentén de la presència en romanx i en albanès, sinó també del principal domini del mot, en les terres catalanes i occitanes; i només esmenta (i amb impossible etimologia) els mots alt-italians (*REW*, 3106, 8943).

Considerable acceptació va aconseguir la tesi de Diez i de Gamillscheg (*Rom. Germ.* I, p. 375) de veure-hi un germanisme, provinent d'un mot germànic comú que, en forma part simple, part intensiva, ha donat el ags. *thrycc(i)an*, *drücken*, b.-al. mj. *drucken* 'pitjar, prémer', 'trepitjar', 'empremtar', esc. ant. *thrügar*, a.-al. ant. *druc(k)*, al. *drücken*, oberdeutsch (> al. mod.) *drucken* 'empremtar, imprimir' (Fick, *Idg. Wb.* III, 194; Kluge, *Dt. Et. Wb.*, s. v. *druck*, *drucken*); encara que no figuri en els textos conservats del gòtic, es tracta sens dubte d'un mot del germànic comú i d'herència indoeuropea (probt. d'una amplificació de l'arrel T(E)REU-), ben representada, en formes més simples, en germànic mateix, i en cèltic, grec i eslau, amb els sentits de 'refregar, amenaçar, turmentar, empaïtar' (Pok., *IEW*, 1074).